

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato: 4. maj 2018
Kontor: Sikkerhedskontoret
Sagsbeh: Marc Schack
Sagsnr.: 2018-0037-0018
Dok.: 683819

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 1 vedrørende forslag til lov om ændring af lov om politiets virksomhed, retsplejeloven, lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v. og militær straffelov (Forsvarets bi-stand til politiet og udvidelse af politiklageordningen m.v.) (L 159), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 9. marts 2018.

Søren Pape Poulsen

/

Casper Grue Jensen

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400
F +45 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 1 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende forslag til lov om ændring af lov om politiets virksomhed, retsplejeloven, lov om forsvarets formål, opgaver og organisation m.v. og militær straffelov (Forsvarets bistand til politiet og udvidelse af politiklageordningen m.v.) (L 159):

”Vil ministeren give en redegørelse for de svenske, finske og norske regler om militær bistand til politiet, der omtales i bemærkningernes punkt 2.1.2. med særlig vægt på forskellene mellem disse nordiske landes regler og de regler, der foreslås i lovforslaget herunder eventuelle forskelle mht. klagemuligheder og uafhængige undersøgelser af fejl eller ulovligheder begået af militært personel under løsning af politiopgaver?”

Svar:

1. Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet anmodet Udenrigsministeriet om gennem de danske ambassader i Finland, Norge og Sverige at indhente oplysninger om henholdsvis de finske, norske og svenske regler for forsvarets bistand til politiet, herunder regler om klagemuligheder og muligheder for uafhængige undersøgelser af fejl eller ulovligheder begået af forsvarspersonale under deres bistand til politiet.

2. Justitsministeriet kan på baggrund af oplysningerne fra ambassaden i Finland oplyse følgende om den finske retstilstand vedrørende forsvarets bistand til politiet:

Det følger af den finske lovgivning, at det finske forsvar bl.a. har til opgave at yde bistand til andre myndigheder. Efter § 10 i lov om forsvarsstyrken yder det finske forsvar bl.a. bistand til politiet med henblik på at opretholde orden og sikkerhed samt forebygge og afbryde terrorhandlinger, som foreskrevet i lov om forsvarsstyrkens bistand til politiet. Af lov om forsvarsstyrkens bistand til politiet fremgår desuden en række øvrige opgaver, som det finske forsvar kan bistå politiet med at løse. Forsvaret er bemyndiget til at bruge militær magt under politiets ledelse for at forhindre og afbryde terrorhandlinger.

For så vidt angår spørgsmålet om klagemuligheder ved lovovertrædelser begået af forsvarspersonale følger det af den finske forvaltningslov, at enhver kan indgive en administrativ klage bl.a. over en offentlig myndigheds ulovlige adfærd eller manglende opfyldelse af forpligtelser, ligesom der kan indgives en sådan klage vedrørende ansatte ved en offentlig myndighed.

En administrativ klage over en tjenestemand fra forsvaret skal indgives til – og håndteres af – forsvaret i overensstemmelse med forvaltningslovens regler.

En klage over forsvarets handlinger kan ligeledes indgives til den parlamentariske ombudsmand eller Finlands justitiekansler. Ombudsmandens funktion er at undersøge klager over forsvarsstyrkerne, fængselsvæsnet og andre lukkede institutioner. Justitiekansleren overfører klager af denne art til ombudsmanden.

Efter lov om militær disciplin og bekæmpelse af kriminalitet i forsvaret kan en sag desuden undersøges efter en militærdisciplinær procedure, hvis der er mistanke om, at en ansat i forsvaret har begået en militær lovovertrædelse. På baggrund af en sådan overtrædelse kan der pålægges en disciplinær straf efter en disciplinær procedure eller ved dom under en militær domstolsprocedure.

Hvis en overordnet er blevet opmærksom på en militær lovovertrædelse, eller hvis der er mistanke om, at en sådan lovovertrædelse er begået, skal den overordnede straks sørge for, at sagen efterforskes. Den disciplinære overordnede for den relevante enhed er ansvarlig for at foretage den strafferetlige efterforskning.

Derudover kan Forsvarskommandoen foretage efterforskning i en række sammenhænge. Efterforskningen skal overflyttes til politiet i tilfælde, hvor det vurderes nødvendigt på baggrund af overvejelser om objektivitet i efterforskningen, lovovertrædelsens alvor eller sagens natur i øvrigt.

Politiet har ret til på eget initiativ at foretage en undersøgelse af en sag, hvor Forsvarskommandoen foretager en strafferetlig efterforskning efter anmodning fra en disciplinær overordnet. Forsvarskommandoen assisterer desuden politiet i sager, hvor efterforskningen allerede er overført til politiet.

Det bemærkes endelig, at der i Finland aktuelt udføres en undersøgelse af forholdet mellem forsvaret og politiet, herunder de regler, der ligger til grund for samarbejdet mellem disse myndigheder.

3. Justitsministeriet kan på baggrund af oplysningerne fra ambassaden i Norge oplyse følgende om den norske retstilstand vedrørende forsvarets bistand til politiet:

Det fremgår af en ny instruks om det norske forsvars bistand til politiet ("bistandsinstruksen"), som trådte i kraft den 1. september 2017, at den hidtidige sondring mellem såkaldt "håndhævelsesbistand" og "almindelig bistand" ophæves, og at alle beslutninger om anmodning og ydelse af bistand nu træffes af de underliggende myndigheder – som regel ved forswarets operative hovedkvarter og i det relevante politidistrikt eller Politidirektoratet.

Det bemærkes, at de ministerielle departementer udøver en reaktiv styringsret i denne sammenhæng, hvilket indebærer, at politiet og forsvaret sender genparter af deres anmodninger og beslutninger om bistand til de berørte departementer, som herefter kan standse iværksættelsen af bistanden. Dette har til formål at sikre den nødvendige politiske kontrol og styring med bistanden, samtidig med at politiet og forsvaret hurtigt kan iværksætte de nødvendige tiltag.

Det bemærkes, at det er politimesteren, der leder de konkrete operationer. Ved bistand til søs, som involverer anti-terror, anmoder politichefen dog om bistanden og sætter rammerne for forswarets opgaver, ligesom forsvaret i disse tilfælde tildeles opgaven med at lede og gennemføre operationen.

Den norske bistandsinstruks fastsætter i § 3, hvornår politiet kan anmode forsvaret om bistand:

"Etter anmodning kan Forsvaret bistå politiet ved

1. forebygging og bekjempelse av anslag av særlig skadevoldende eller omfattende karakter, herunder vakthold og sikring av objekter og infrastruktur,
2. ettersøking og pågripelse av personer som kan sette menneskers liv og helse eller vesentlige samfunnsinteresser i alvorlig fare, og
3. ulykker, naturkatastrofer og lignende for å verne menneskers liv og helse, eiendom og for å opprettholde ro og orden."

Ved den bistand, som nævnes under punkt 1, kan det norske forsvar udøve magt indenfor de rammer, der følger af politilovens § 6. Det samme gælder, når den norske kystvagt yder bistand efter kystvagtslovens § 17, og når der udøves grænseopsyn ved landegrænsen mellem Norge og Rusland.

Udenfor de tilfælde, som er nævnt under punkt 1, kan det norske forsvar på anmodning bistå politiet med bl.a. materiel og specialkyndigt operatørpersonale.

For så vidt angår spørgsmål om klagemuligheder ved lovovertrædelser begået af forsvarspersonale fastsætter § 11 i bistandsinstruksen følgende om efterforskning af fejl begået af forsvarspersonalet og klagemuligheder:

”Efterforskning av hendelser som oppstår i forbindelse med Forsvarets bistand til politiet utføres av Spesialenheten for politisaker. Spesialenheten skal da forsterkes med to representanter fra den militære påtalemyndighet.

Den militære påtalemyndighet kan lede etterforskning ved mistanke om brudd på den militære straffelov.”

Det fremgår desuden af bemærkningerne til § 11 i instruksen, at personale fra politiet og forsvaret er underlagt forskellige lovregler for så vidt angår ansvar for tjenestehandlinger. Forsvarspersonalet omfattes af den militære straffelov og den militære disciplinarlov, når personalet udfører militære tjenestepligter efter militær ordre. I sådanne sager er det derfor hensigtsmæssigt, at Specialenheten for politisager bistås af repræsentanter for den militære påtalemyndighed, som har specialkompetence inden for militære forhold og militær straffe- og disciplinarlovgivning.

4. Justitsministeriet kan på baggrund af oplysningerne fra ambassaden i Sverige oplyse følgende om den svenske retstilstand vedrørende forsvarets bistand til politiet:

Det svenske forsvar kan bistå politiet under visse forudsætninger:

1. Ved terrorangreb (forsvaret kan efter regeringens godkendelse bistå politiet med særlige ressourcer og kompetencer; hvis der er risiko for liv, legeme eller ejendom kan kravet om regeringsgodkendelse fraviges)
2. Ved ulykker (forsvarets kan sættes ind som støtte til politiet efter behov)
3. Ved civil støtte (forsvaret kan hjælpe politiet ved eftersøgning af forsvundne eller nødstedte personer, med bæltekøretøjer i dyb sne og lignende)
4. Ved helikoptertransporter (forsvaret kan hjælpe politiet med transportopgaver som er nødvendige for, at politiet kan gennemføre sine indsatser)

Et grundlæggende udgangspunkt er, at forsvaret kan bistå politiet, når politiet efterspørger tekniske ressourcer, som man ikke selv råder over. Det er derimod ikke tanken, at forsvaret med sin bistand skal kompensere for manglende personaleressourcer i politiet.

Det gælder endvidere for så vidt angår punkt 2, 3 og 4 oven for, at forsvarets personel ikke må anvendes i situationer, hvor der kan opstå behov for anvendelse af vold eller tvang mod individer.

For så vidt angår klagemuligheder og mulighed for uafhængige undersøgelser henvises til de almindelige muligheder for at klage over og undersøge politiet, idet forsvaret altid vil være under politiets ledelse i situationer, hvor der ydes bistand.

5. Justitsministeriet bemærker hertil, at der med lovforslag nr. L 159 om Forsvarets bistand til politiet og udvidelse af politiklageordningen m.v., bl.a. foreslås indført en samlet lovregulering af, hvilke typer af opgaver politiet kan anmode Forsvaret om bistand til at løse, og hvilke beføjelser personale fra Forsvaret, herunder Hjemmeværnet, kan tildeles i disse sammenhænge.

Med lovforslaget vil det fortsat være sådan, at løsningen af politimæssige opgaver som det klare udgangspunkt varetages af politiet. Forsvarets bistand til politiet vil desuden – ligesom i dag – ske under politiets ledelse og i overensstemmelse med de regler, der gælder for politiet. Det bemærkes, at de særlige regler, der i dag findes om Forsvarets varetagelse af politimæssige opgaver til søs og i luften i forbindelse med Forsvarets øvrige opgavevaretagelse, videreføres med lovforslaget.

Lovforslaget indebærer endvidere, at Den Uafhængige Politiklagemyndigheds kompetenceområde udvides, sådan at Politiklagemyndigheden fremover også skal behandle sager, der vedrører personale fra Forsvaret, når personalet bistår politiet. Dette har bl.a. til formål at sikre, at borgerne får samme mulighed for at få en uafhængig instans til at undersøge adfærdsklager og sager om strafbare forhold, uanset om der er tale om politipersonale eller personale fra Forsvaret, der bistår politiet.